

5-6 Yaş Çocuklarının ve Ebeveynlerinin Bazı Alışkanlıkları İle Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bir Çalışma

A Study on the Differences between Certain Habits of 5-6 Year Old Children and their Parents' and Parents' Rearing Attitudes

Ebru Hasibe Tanju Aslışen^{a*}

^aBaşkent University, Ankara, Turkey

Öz

Bu çalışmada 5-6 yaş çocukları ve ebeveynlerinin, kitap, dergi, makale vb. yazılı materyalleri okuma, televizyon izleme ve bilgisayar kullanma alışkanlıkları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki farklılıkların incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin eğitim durumları, çocuklarının cinsiyetleri ve doğum sıraları ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı da incelenmiştir. Örneklemini 5-6 yaş grubundan 153 çocuğun ebeveyni oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI), demografik bilgi formu ile yazılı materyal okuma, televizyon izleme ve bilgisayar kullanma alışkanlıkları üzerine geliştirilen bir anket kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde t-testi ve çok yönlü varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Bulgularda ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte televizyon izlemeye ayırdıkları süreler bakıldığında ev kadınlığı rolünü reddetme, evlilik çatışması ve sıkı disiplin alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Ebeveynlerin işle ilgili yazılı materyalleri okuma ve bilgisayar kullanma süreleri açısından da sıkı disiplin ve aşırı koruyucu annelik tutumu alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Çocukların özellikle psiko-sosyal gelişimlerini desteklemek amacıyla, anne-babaların çocuklarını iç kontrol odaklı kişiler olarak yetiştirmeleri yönünde tutumlar sergilemeleri önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn tutumları, yazılı materyaller okuma, televizyon izleme, bilgisayar kullanma, alışkanlıklar.

Abstract

This study aims to investigate the differences between parents' and 5-6 year-old children's reading habits of written materials such as books, magazines, articles etc., and their habits of TV watching and computer use of as well as parents' child rearing attitudes. Moreover, it is examined whether or not there is a statistically significant difference between the parenting styles and parents' educational status, gender of children, and their birth order. The sample included parents of 153 children aged between 5 and 6. Data collection instruments were the Parental Attitude Research Instrument (PARI), a demographic information form and a questionnaire form which includes reading materials, TV watching and computer use habits. The data were analyzed using t-test and multiple analysis of variance (MANOVA). The findings show that when the time parents spend on watching television with their children is considered, a statistically significant difference has been found in the rejection of the homemaking role, marital conflict, and strict discipline subdimensions. A statistically significant result has also been observed in terms of parents' reading work-related printed materials and computer use time in the strict discipline and maternal overprotection subdimensions. As a result, parents are recommended to adopt attitudes to raise their children as individuals with internal control orientation, particularly to support their psycho-social development.

Keywords: Parental attitudes, printed materials reading, TV viewing, computer use, habits.

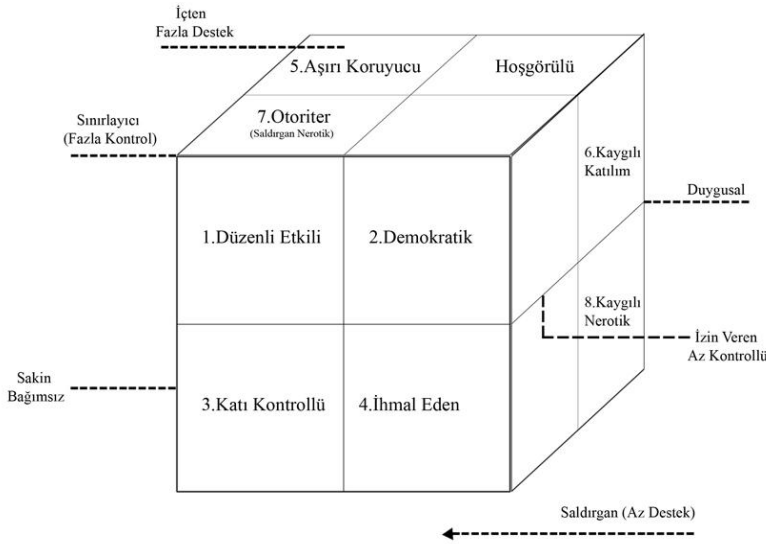
© 2017 Başkent University Press, Başkent University Journal of Education. All rights reserved.

1. Giriş

Ebeveynlerin çocuk üzerindeki ilk etkilerinin çocuğun psiko-sosyal gelişimi ve uyumu üzerinde önemli olduğu bilinmekte, anne-baba ile ailedeki diğer fertlerin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirlemektedir. Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde ve yapılanmasında temelini, çocukluk döneminde atıldığı da hala geçerliliğini koruyan bir gerçektir. Bu yüzden çocuğa gösterilen tavır ve davranış, ilk yaşantıların oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır. Çocukluk dönemi, özellikle erken çocukluk da denilen 0-8 yaş arasındaki dönem, çocukların çevreleri ile etkileşimlerinden en çok etkilendikleri dönemdir (Yavuzer, 2015a; Yavuzer, 2015b; Gordon, 2014).

Genel toplumsal yapı, kültür ve beklentiler ile aile değerlerinin farklılık göstermesi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemekte, bu da ebeveyn-çocuk ilişkisini şekillendirmektedir. Anne-babanın beklentileri, çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri anne-babalık rolleri, kendi çocukluk deneyimleri, toplumun değer yargıları, anne ve babaların kendilerine düşen görev ve sorumluluklarının farkında olma düzeyleri gibi faktörler ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarını etkileyen etmenler arasında yer almaktadır. Bunların yanı sıra ailedeki kişi sayısı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, çocuklarının sayısı, cinsiyeti ve kişilik özellikleri, ebeveynlerin kendi çocukluklarında yeterli ilgiyi ve sevgiyi alıp almama durumları ile insani değerleri ve özellikleri gibi birçok faktör de çocuğa karşı gösterilen tutumları etkilemektedir (Yalçın & Türnüklü, 2011; Günalp, 2007; Haktanır, 2002). Bazen aileler özgür düşüncüyü ön plana çıkartmak ve çocuklarını da böyle yetiştirmek isterler. Kimi zaman da itaat ve boyun eğmeyi üstünlük derecesi olarak kabul edip bu tarz bir kişilik geliştirmeye özendirilebilirler. Güvenli, kararlı ve ne istediğini bilen olgunlaşmış bir kişilik ise anne-babaların çocuklarında öncelikle görmek istedikleri özelliklerdir (Yavuzer, 2015a; Yavuzer, 2015b; Gordon, 2014; Haktanır, 2002).

Ebeveynlerin birçoğu, çocuklarının öz denetim ve kontrol etme becerilerini geliştirmeyi amaçlamakta, bunu gerçekleştirirken, çocuğun tek başına karar almasına engel olan veya kısıtlayan davranışlar da sergileyebilmektedirler. Bunun gibi, ebeveynlerin çocuklarına yönelik farklı tutum ve davranış biçimlerini Becker (1964) incelemiş, bir ana-baba küpü hazırlamış ve sekiz küpten oluşan tek bir küpte, her bir küpün küçük bölmeleri içindeki ana-baba davranışlarını, genel bir ifadeyle tanımlamıştır (Akt. Yalçın & Türnüklü, 2011).

Şekil 1. Çocuk yetiştirme biçimlerinin kübik modeli (Akt. Yalçın ve Türnüklü, 2011)

Çocuk yetiştirme biçimlerinin kübik modelinde yer alan her bir küpü açıklayacak olursak;

- Etkili, düzenli ana-babalar (Sınırlayıcı, fazla kontrol, içten-fazla destek, sakın-bağımsız): Çocuğu merkeze alarak, rehberlik eder ve kontrol altında tutar. Olumlu bir katılım mevcut olup, övme ve ödüllendirme kullanılır. Bu çocuklarda, içsel çatışmalar, utangaçlık ve içe kapanıklık gözlemlenmekte, sorumluluk alma, güvenilir bir karaktere ve liderlik yeteneklerine sahip olma durumu görülebilmektedir.
- Demokratik ana-babalar (Hoşgörü-az kontrol, içten-fazla destek, sakın-bağımsız): Kuralların çocukla birlikte oluşturulduğu bu ailede kabul görmeyen davranışların nedenleri olumlu bir şekilde açıklanarak, birçoğu hoş görülür. Sosyal konularda saldırgan tutum içerisinde girebilen çocuklar, sosyal, yaratıcı, işbirliğine açık, dışa dönüktürler.

- Katı kontrollü ana-babalar (Sınırlayıcı-fazla kontrol, saldırgan-az destek, sakin-bağımsız): Çocuklarıyla olan iletişimlerinde oldukça sert, katı bir tavır içerisindedirler. Koydukları kurallara uymayan çocuk, cezalandırılır. Otorite figürünün kendisini reddetmesinden korkan çocuklar, kinci, manipüle edici bir özellik geliştirebilir, bazen suça yönelebilir ve evden kaçabilirler.
- İhmalkâr ana-babalar: (Sınırlayıcı-az kontrol, saldırgan-az destek, sakin-bağımsız): Gösterdikleri ilgisiz ve/veya saldırgan tavırlardan, hiçbir kural koymadıklarından ötürü, çocuk kendisinin ihmal edilmiş olduğunu düşünür. Yetişkin rolü almada başarısız olabilen bu çocuklar, sosyal olarak içe kapanık olabilirler.
- Aşırı koruyucu ana-babalar (Sınırlayıcı-fazla kontrol, içten-fazla destek, kaygılı-duygusal): Kural koyan ve aynı zamanda çocuğa destek olan anne-baba kaygılıdır. Çocuklar da böyle bir ortamda yetiştirildiklerinden kurallara harfiyen uymakta, utangaç, bağımlı, içe kapanık bir kişilik sergileyebilmektedirler.
- Hoşgörülü ana-babalar (İzin verici-az kontrol, içten-fazla destek, kaygılı-duygusal): Ailenin merkezinde olan çocuk, anne-babalar tarafından şımartılmakta, bu nedenle bağımsız, üretken, yaratıcı, talepkâr, itaatsiz olabilmekte, anti-sosyal davranışlar sergileyebilmektedirler.
- Otoriter, Saldırgan, Nörotik ana-babalar (Sınırlayıcı-fazla kontrol, saldırganlık-az destek, kaygılı-duygusal): Koydukları katı kurallara uyulması konusunda zorlayıcı bir tavır sergileyen anne-babalar, sözel ve fiziksel cezalara da yer vermektedirler. Bu şekilde yetişen çocuklarda öfke/sinirlilik ve evden/okuldan kaçma davranışları ile saldırganlık ve suç işleme gibi problem durumlar gözlenebilmektedir.
- Kaygılı, Nörotik ana-babalar (İzin verici-az kontrol, saldırgan-az destek, kaygılı-duygusal): Çocuklarına karşı az ilgi ve kontrol gösterdikleri halde, onları tahrip etme eğilimindedirler. Bu aile ortamında yetişen çocukların utangaç veya kavgacı davranışları sebebiyle insanlardan uzak olma eğilimleri bulunmakta, arkadaş edinmede sorun yaşamaktadırlar (Akt. Yalçın ve Türnüklü, 2011).

Becker (1964)'ün çocuk yetiştirme biçimlerini açıkladığı kübik modelinin yanı sıra Yavuzer (1990), ana-baba tutumlarını gruplandırırken, ebeveynlerin, çocuklardan beklenen davranışa uygun bir davranış içinde bulunmaları gerektiğini belirtmiş ve kendi çocukluk dönemlerinde özgürlükleri kısıtlanmış bireylerin, ana-baba olduklarında, çocuklarına karşı bilinç dışı bir kıskançlık geliştirdiklerine değinmiştir. Bu nedenle çoğu kez, kendi ebeveynlerinden gördükleri yöntemlerle çocuklarını suçlama, dizginleme, aşağılama yollarını deneyebilmektedirler (Whirter & Acar, 2000). Buna karşın küçüklüğünde demokratik aile ortamında sevgi ve hoşgörü içinde yetişmiş, öğrenmeye açık, bütün canlıları seven, sorumluluk sahibi bireyler çocuklarına karşı anlayışlı, sevecen, hoşgörülü ve sağlıklı tutumlar sergileyebilmektedir. Çocuklar bu temel tutum ve tavırlara karşılık verecek şekilde biçimlenmekte ve ebeveyn tutumları doğrultusunda bazı davranışlar kazanmaktadırlar. Davranışların birçoğunun öğrenme yolu ile kazanıldığı düşünüldüğünde ebeveyn tutumlarının çocuğun biçimlenmesindeki rolü ve önemi daha da açığa çıkmaktadır. Çocuklar, gelişimleri için en zengin yaşantıları anne-babalarıyla birlikte oldukları süreçlerde edinirler. Birebir geçirilen zamanlarda neler yapılacağı ise kişisel tercihlere, zamana ve çevresel koşullara göre değişiklik gösterebilir. Ebeveynler yazılı materyaller okuma, oyun oynama, mutfakta yemek hazırlama, alışveriş yapma, tv seyretme, çekmeceleri düzenleme, bilgisayar kullanma, spor yapma gibi çeşitli aktiviteler aracılığıyla hem çocuklarıyla etkileşimde bulunur hem de onların sosyal, duygusal ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesine katkı sağlarlar (Yavuzer, 2015a; Yavuzer, 2015b; Yavuzer, 2007).

Bireyin kendini geliştirmesinde, gelişimsel açıdan desteklenmesinde ve yaşama uyum sağlanmasında en önemli etkenlerden biri olan okuma, her yaşta, her zaman ve her yerde yapılabilen en kolay, en eğlenceli aktivitedir. Merak ve keşfetme duygularıyla çevresindekileri gözlemleyerek öğrenen okul öncesi dönem çocuklarının kitapla etkileşimleri de bu dönemde gerçekleşir. Resimli kitaplarla başlayan bu etkileşim, bol resimli çok kısa metinli kitaplarla devam ederek çocuğu okumayı öğrenmeye hazırlar. Okul öncesi dönemde çocuğun kitapla sürekli etkileşimde bulunmasını sağlayan anne-babalar ve öğretmenler, bu sayede çocuğun, her etkileşim sonucunda yeni bilgiler edinmesine ve aynı zamanda okumaya olan ilgisinin artmasına fırsat sağlamış olurlar. Bu nedenle okuma alışkanlığının kazanılması için çocuğun okul öncesi dönemde kitaplarla etkileşiminin sağlanması ve kitaplara karşı ilgisinin oluşturulması önemlidir (Tanju, 2010; Çakmak & Yılmaz, 2009). İlgi ve ihtiyaç duyduğu konularda okuma-anlama ve algılama seviyesi göz önüne alınarak seçilen kitaplar, çocuğun zihinsel, dil, sosyal-duygusal ve kişilik gelişimlerinin desteklenmesinde çok önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca kitap okuma çocuğun okula hazırbulunuşluk seviyesini etkilemekte ve akademik başarısına da olumlu katkılar sağlamaktadır (Tanju, 2010; Magnuson, Lahaie, & Waldfogel, 2006; Fletcher & Reese, 2005; Namy, Acredolo, & Goodwin, 2000; Baker, Deborah, & Kirsten, 1997; Bus & van IJzendoorn, 1995).

Teknolojik gelişim ile birlikte boş zamanları değerlendirme etkinlikleri sayısal olarak artmakta, niteliksel açıdan da değişiklik göstermektedir. En kolay ulaşılabilecek eğlenme, bilgi tazeleme ve boş zaman değerlendirme aracı olan kitap, gazete ve dergi gibi geleneksel kitle iletişim araçlarının yerini radyo, televizyon ve bilgisayar almaya başlamıştır. Geniş kitlelere ulaşabilen, eğlendirici ve öğretici nitelikleri açısından televizyon, bireylerin kendilerini geliştirebilmelerine imkân sağlayan, izleyenlere düşünme ve eleştirme fırsatı veren önemli bir araçtır. Toplumsal ve

bireysel yaşamımızı geliştiren bu sonuçlarının yanı sıra televizyon, bireylerde var olan birtakım olumlu alışkanlık ve davranış biçimlerini değiştirebilmekte, yeni tutumlar geliştirmektedir. Bu yeni tutum, davranış ve alışkanlıkların aksine bireyi pasifleştiren etkisinden dolayı eğlence, eğitim ve boş zamanları değerlendirmede önemli bir araç niteliği taşımaktadır. Bireylere ve dolayısıyla çocuklara yeni fırsatlar yaratmakla birlikte bazı sakinler getiren diğer bir teknolojik araç ise, bilgisayarlardır. Çocuklar üzerinde önemli etkilere sahip bu iki iletişim aracının, toplumsal ve bireysel bir alışkanlık olan okumayı etkilemesi ise anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları ve okumaya, televizyon seyretmeye ve bilgisayar kullanmaya ilişkin sahip oldukları alışkanlıkları ile ilişkilendirilebilir (Aksaçlıoğlu & Yılmaz, 2007; Öztürk & Karayağız, 2007; Cesur & Paker, 2007; Aktaş Arnas, 2005; Kirsten, Lori, & Leann, 2005; Dimitri, Beth, Frederick, & Frederick, 2004).

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte, televizyon ve bilgisayar kullanımını artmış ve bu durum ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşime de yansımıştır (Sevinç, 2005). Geçmişte ebeveynlerin çocuklarıyla aralarında kurulan iletişimin temel kaynağı, çocukların sahip olduğu merak duygusu ile yetişkinlerin tecrübeleriyle günümüzde çocuklar merak ettiklerini televizyon ve bilgisayardan edindikleri bilgilerle öğrenmeye çalışmaktadırlar (Durmuş & Kaya, 2008; Cesur & Paker, 2007). Alışkanlıkların küçük yaşlarda kazanıldığı bilinen bir gerçektir. Anne-baba tutumlarının da çocuğun çeşitli alışkanlıklar kazanmasında çok önemli bir rolü vardır. Anne ve babanın duygusal özellikleri, ilgileri, eğilimleri çocukları doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkiler. Örneğin anne-babanın okuma alışkanlığı, teknolojik araçlara yönelik eğilimleri çocuklarının da tercih ve eğilimlerini şekillendirmektedir (Akkoyunlu & Tuğrul, 2002; Yalçın, Tuğrul, Nacar, Tuncer & Yurdakök, 2002). Bu gerçekler ışığında bu çalışmada 5-6 yaş çocuklarının ve ebeveynlerinin yazılı materyaller okuma, televizyon izleme ve bilgisayar kullanma alışkanlıkları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki farklılıkların incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra ebeveynlerin eğitim durumları, çocuklarının cinsiyetleri ve doğum sıraları ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı da incelenmiştir.

2. Yöntem

2.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Ankara ili Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı özel/resmi kreş ve gündüz bakımevleri ile anasınıflarına devam eden 5-6 yaş çocukları ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş MEB'e bağlı bir devlet (n=98) ve bir özel (n=41) kreş ve gündüz bakımevine devam eden çocuklarla, bir ilköğretim okulunun anasınıfına (n=14) devam eden, 85'i (%55.6) 5 yaş ve 68'i (%44.4) 6 yaş grubundaki 153 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Literatür incelemeleri sonucu araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşü alınarak son hali verilen demografik bilgi formu ile yazılı materyal okuma, televizyon izleme ve bilgisayar kullanma alışkanlıklarına ilişkin bir anket formu ve ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Bu form ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, eğitim, çalışma ve gelir durumları ile çocuklarının yaş, cinsiyet, sayı ve doğum sıralarına ilişkin bilgileri içeren sorulardan oluşmaktadır.

Alışkanlıklara İlişkin Anket Formu: Bu form, ebeveynlerin ve çocuklarının, okula ve işe devam edilen günler olarak düşünülen hafta içi ile tatil günleri olarak bilinen hafta sonunda kitap, dergi, işle ilgili vb. yazılı materyaller okuma, televizyon izleme ve bilgisayar kullanma sıklıklarına ilişkin sorularla, evlerine aldıkları yazılı materyaller ve bu materyalleri okuma alışkanlıklarına yönelik çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği: Parental Attitude Research Instrument (PARI), ölçeğin orijinali olup anne-babaların çocuklarıyla olan ilişkilerini ve onlara karşı tutumlarını değerlendirmek amacıyla Schaefer & Bell (1958) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 115 madde ve 5 alt boyut içeren ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Le Compte, Le Compte & Özer (1978) tarafından yapılmış, orijinalinde bulunan 115 maddeden, geçerlik ve anlaşılabilirliği yüksek 60 madde seçilmiş, 5 alt boyuttan meydana gelen bu ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin alt boyutları; Aşırı koruyucu annelik (Burada aşırı kontrol, müdahaleci bir tutum, çocuktan çalışkan ve bağımlı olmasını isteme, annenin fedakârlığı ve çocuğun bunu anlaması gerekliliğine inanma yer almaktadır.), Demokratik tutum-eşitlik tanıma (Çocuğa eşit haklar tanıma, fikirlerini açıkça belirtmesini destekleme, onunla arkadaşlık etme ve birçok şeyi paylaşma konuları bulunmaktadır.), Ev kadınlığı rolünü reddetme (Çocuklarla uzun süre kalmaktan hoşlanmamak, sinirlilik, yeni doğan bebeğin bakımından korkmak gibi konular yer almaktadır.), Evlilik çatışması-geçimsizliği (Bu bölüm karı koca arasındaki anlaşmazlığın çocuk yetiştirmedeki rolü, kocanın düşüncesizliği, anneye yardımcı olmayışı gibi konuları

içermektedir.) ve Sıkı disiplin (Sıkı disipline inanma, çocuğu zorlama, anne babasının kesin hâkimiyetine inanma gibi konuları içermektedir.)'dir (Sarı, 2007).

Likert tipi bir ölçek olan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinde her ifade için "Çok uygun buluyorum" (4), "Oldukça uygun buluyorum" (3), "Biraz uygun buluyorum" (2), "Hiç uygun bulmuyorum" (1) seçeneklerinden biri işaretlenir. Ölçekten toplam puan elde edilmemekte, faktör puanları değerlendirilmektedir. "Demokratik Tutum-Eşitlik Tanıma" boyutu dışındaki faktörlerde puan artışı olumsuz anne baba tutumlarına işaret etmektedir (Le Compte, Le Compte & Özer, 1978; Öner, 1997).

Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı 0.89 olarak bulunmuş, alt boyutların Cronbach's alfa katsayıları; aşırı koruyuculuk annelik 0.83, demokratik tutum-eşitlik tanıma 0.40, ev kadınlığı rolünü reddetme 0.77, evlilik çatışması-geçimsizlik 0.65, sıkı disiplin 0.77 olarak tespit edilmiştir.

2.3. Veri Toplama İşlemi

Ankara ili Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı özel/resmi kreş ve gündüz bakımevleri ile anasınıfları arasından seçilen üç kurum ve bu kurumlara devam eden çocukların ebeveynlerine gönderilen 231 anketten 153'ü (%66.23) doldurularak geri gönderilmiştir. MEB'e bağlı özel/resmi kreş ve gündüz bakımevlerinden %67.12 ve anasınıflarından %70 oranında geri dönüş olmuş, anketler Nisan-Mayıs 2009 tarihleri arasında dağıtılmıştır. Güven sağlamak amacıyla veri toplama araçları, kapalı zarflar içinde ailelere gönderilmiş ve bireylere kimlik bilgileri sorulmamıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Ebeveynler ve çocukları ile ilgili demografik bilgilerin ve ebeveynlerin evlerine aldıkları yazılı materyaller ve bu materyalleri okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesinde t-testi, frekanslar ve yüzdelik değerler hesaplanmıştır. Ebeveynlere, alışkanlıklarının değerlendirildiği formdaki maddeler arasında birden fazla seçeneği işaretleme fırsatı verilmiştir. Alışkanlıklarda yazılı materyaller okuma, televizyon izleme ve bilgisayar kullanma süreleri hafta içi ve hafta sonu olmak üzere 0-1 saat, 2-3 saat, 4-5 saat ile 6 saat ve üzeri biçiminde dört grup halinde incelenmiştir. Gruplara düşen denek sayısı 5'den az olduğunda bu veriler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Demografik verilere göre Tutum Ölçeği alt boyutlarının ortalamaları arasındaki fark t-testi ve tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Alışkanlıklar ile Tutum Ölçeği alt boyutlarına ait puanlar arasındaki fark çok yönlü varyans analizi (MANOVA) ile incelenmiştir. İstatistiksel açıdan anlamlı olan bulgular Post Hoc testleri ile belirlenmek istenmiş ancak karşılaştırılan grup sayıları üçten az olduğu için bu gerçekleştirilememiştir. Tüm analiz işlemlerinde SPSS for Windows 20.0 paket programı kullanılmıştır.

3. Bulgular

Çalışmaya katılan 26-51 yaş arasındaki ebeveynlerin yaş ortalaması 35.92±4.25 olup, ebeveynlerin ve çocuklarının demografik özellikleri Tablo 1 ve Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1

Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

Ebeveynin Çocuğa Yakınlığı	n	%
Anne	107	69.9
Baba	45	29.5
Hala	1	.6
Eğitim Durumu		
İlköğretim	1	.7
Lise	21	13.9
Yükseköğretim/Üniversite	129	85.4
Çalışma Durumu		
Çalışan	136	90.1
Çalışmayan	13	8.6
Emekli	2	1.3
Gelir Durumu		
0-499 TL	1	.7
500-999 TL	6	4.0
1000-1499 TL	54	36.2
1500-1999 TL	31	20.8
2000 ve üzeri	57	38.3

Tablo 2

Çocukların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	n	%
Kız	80	52.3
Erkek	73	47.7
Kardeş Sayısı		
Tek Çocuk	80	52.3
2-3 Çocuk	73	47.7
Doğum Sırası		
İlk Çocuk	102	68.0
İkinci Çocuk	45	30.0
Diğer	3	2.0
Devam Ettiği Kreş/Anaokulu		
Devlete Bağlı KGBE	98	64.1
Özel KGBE	41	26.8
İlköğretim Anasınıfı	14	9.1

Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre Tutum Ölçeği alt boyutlarına ait puanlar arasındaki fark t-testi ile incelenmiştir. Buna göre, lise ve üniversite mezunu ebeveynler arasında Aşırı Koruyucu Annelik ve Sıkı Disiplin alt boyutlarının ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır (sırasıyla; $t=3.25$, $p=.001$; $t=3.20$, $p=.002$), lise mezunu ebeveynlerin üniversite mezunu ebeveynlere göre daha fazla aşırı koruyucu annelik ve sıkı disiplin tutumlarını benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin gelir durumlarına göre Tutum Ölçeği alt boyutlarına ait puanlar arasındaki fark tek yönlü varyans analizi, çalışma durumlarına göre ise t-testi ile incelenmiş, alt boyutların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çocuğun cinsiyetine göre Tutum Ölçeği alt boyutlarına ait puanlar arasındaki fark t-testi ile incelenmiş, Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme alt boyutunun ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuş ($t=2.37$, $p=.019$), kız çocuğuna sahip ebeveynlerin erkek çocuğuna sahip ebeveynlere göre daha fazla ev kadınlığı rolünü reddetme tutumunu benimsedikleri saptanmıştır. Çocuğun doğum sırasına göre Tutum Ölçeği alt boyutlarına ait puanlar arasındaki fark t-testi ile incelenmiştir. Buna göre, ilk ve ikinci sırada doğan çocukların ebeveynleri arasında Aşırı Koruyucu Annelik alt boyutunun ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t=2.12$, $p=.036$), ikinci sırada doğan çocukların ebeveynlerinin ilk sırada doğan çocukların ebeveynlerine göre daha fazla aşırı koruyucu annelik tutumunu benimsedikleri bulunmuştur.

Ebeveynlerin evlerine aldıkları yazılı materyaller ile ilgili bilgiler Tablo 3’de, okuma alışkanlıklarına yönelik bilgiler Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 3
Ebeveynlerin Evlerine Aldıkları Yazılı Materyallere İlişkin Bilgiler

Yazılı Materyal Adı	%
Gazete	53.3
Magazin Dergisi	1.5
Edebiyat veya Sanat Dergisi	7.4
Spor Gazetesi	.7
Hiçbiri	44.4
Gazetelerde En Çok/Öncelikle Okunan Yazılar	
Makale-deneme-v.b. fikir yazıları	31.6
Spor haberleri	8.1
Magazin türü yazılar	11.8
Haberler	72.1
Astroloji	1.5
Okunulan Kitap Türleri	
Roman-Hikâye	63.7
Psikoloji-Felsefe	28.9
Makale-Deneme	21.5
Şiir	5.2
Anı	11.9
Klasikler	13.3
Diğer (Politik/Tarihi vb.)	2.1
En Son Kitap Okunulan Zaman	
1 hafta	44.9
1 ay	25.0
3-4 ay	9.6
1 yıl	9.6
Daha fazla	13.2

Tablo 4
Ebeveynlerin Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Bilgiler

Kitap Okuma Sevgisi Aşıl原因 Bireyler	%
Arkadaşlar	6.7
Anne-baba	50.4
Öğretmenler	19.3
Kişinin istekli olması	41.5
Basılı görsel yayınlar	3.0
Kitap Okumanın Kazandırdıkları	
Kelime haznesini arttırma	43.3
Daha kültürlü/bilgili olunmasını sağlama	18.7
Hayal dünyasını genişletme	24.6
Toplum tarafından takdir edilme	3.7
Özgüven duygusunu geliştirme	50.0
Kitap Okumaya Etki Eden Etmenler	
Arkadaş tavsiyesi	23.7
Öğretmenin tavsiyesi	3.7
Kitapçada görülüp beğenilmesi	36.3
Hakkında okunulan bir yazı	41.5
En çok okunanlar arasında olması	27.4
Kitap Okumayı Engelleyen Etmenler	
İş yoğunluğu	67.9
Spor	3.0
Televizyon	14.2
Bilgisayar	6.7
Diğer	27.6

Çocukların hafta içi ve hafta sonu televizyon izlemeye ayırdıkları sürelerle ilgili bilgiler ebeveynlerine sorulmuş ve bu sürelerle Tutum Ölçeği alt boyutlarına göre MANOVA sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir. Buna göre, hafta içi Tutum Ölçeği Sıkı Disiplin alt boyutunda ($F=3.788$, $sd=2$, $p=.025$), hafta sonu ise Aşırı Koruyucu Annelik ve Sıkı Disiplin alt boyutlarına ait puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır (sırasıyla; $F=2.916$, $sd=2$, $p=.037$; $F=2.718$, $sd=2$, $p=.047$). Buna göre, ebeveynler, çocuklarının TV izleme alışkanlıklarına karşı hafta içi sıkı disiplin, hafta sonu ise buna ilaveten aşırı koruyucu bir tutum sergilemektedirler.

Tablo 5

Çocukların Hafta İçi ve Hafta Sonu Televizyon İzlemeye Ayırdıkları Sürelerin Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre MANOVA Sonuçları

Alışkanlık	Tutum Ölçeği Alt Boyutları	Toplamların		Ortalamaları		
		Karesi	df	n Karesi	F	p
Çocukların Hafta İçi Ortalama TV İzleme Süresi	Aşırı koruyucu annelik	378.581	2	189.291	2.652	.074
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	2.404	2	1.202	.067	.935
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	155.222	2	77.611	1.515	.224
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	25.603	2	12.802	.777	.462
	Sıkı disiplin	417.917	2	208.958	3.788	.025*
Çocukların Hafta Sonu Ortalama TV İzleme Süresi	Aşırı koruyucu annelik	624.277	3	208.092	2.916	.037*
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	21.077	3	7.026	.393	.758
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	226.150	3	75.383	1.471	.225
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	51.595	3	17.198	1.044	.376
	Sıkı disiplin	449.807	3	149.936	2.718	.047*
Çocukların Hafta İçi ve Hafta Sonu Ortalama TV İzleme Süresi	Aşırı koruyucu annelik	375.299	4	93.825	1.315	.268
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	33.975	4	8.494	.475	.754
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	295.529	4	73.882	1.442	.224
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	63.246	4	15.811	.959	.432
	Sıkı disiplin	479.153	4	119.788	2.172	.075
Hata	Aşırı koruyucu annelik	9634.795	135	71.369		
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	2413.323	135	17.876		
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	6916.872	135	51.236		
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	2224.843	135	16.480		
	Sıkı disiplin	7446.761	135	55.161		
Toplam	Aşırı koruyucu annelik	213741.000	145			
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	118813.000	145			
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	98219.000	145			
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	22594.000	145			
	Sıkı disiplin	138776.000	145			

*p <0.05

Tablo 6'da ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte hafta içi ve hafta sonu televizyon izlemeye ayırdıkları sürelerin Tutum Ölçeği alt boyutlarına göre MANOVA sonuçlarına yer verilmiştir. Buna göre, hafta içi Tutum Ölçeği Sıkı Disiplin alt boyutunda (F=5.139, sd=2, p=.007), hafta sonu ise Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme, Evlilik Çatışması ve Sıkı Disiplin alt boyutlarına ait puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (sırasıyla; F=3.197, sd=2, p=.044; F=3.948, sd=2, p=.022; F=7.012, sd=2, p=.001). Buna göre ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte televizyon izlemeye ayırdıkları süreler açısından hafta içi sıkı disiplin, hafta sonu buna ek olarak evlilik çatışması ve ev kadınlığı rolünü reddetme tutumlarını gösterdikleri saptanmıştır.

Tablo 6

Ebeveynlerin Çocuklarıyla Birlikte Hafta İçi ve Hafta Sonu Televizyon İzlemeye Ayırdıkları Sürelerin Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre MANOVA Sonuçları

Alışkanlık	Tutum Ölçeği Alt Boyutları	Toplamların		Ortalamaların		
		Karesi	df	Karesi	F	p
Ebeveynlerin Çocuklarıyla Birlikte Hafta İçi Ortalama TV İzleme Süresi	Aşırı koruyucu annelik	51.921	2	25.960	.359	.699
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	51.047	2	25.524	1.684	.189
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	210.567	2	105.284	2.110	.125
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	27.384	2	13.692	.898	.410
	Sıkı disiplin	527.324	2	263.662	5.139	.007**
Ebeveynlerin Çocuklarıyla Birlikte Hafta Sonu Ortalama TV İzleme Süresi	Aşırı koruyucu annelik	346.189	2	173.095	2.397	.095
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	20.032	2	10.016	.661	.518
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	319.005	2	159.502	3.197	.044*
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	120.319	2	60.159	3.948	.022*
	Sıkı disiplin	719.428	2	359.714	7.012	.001**
Ebeveynlerin Çocuklarıyla Birlikte Hafta İçi ve Hafta Sonu Ortalama TV İzleme Süresi	Aşırı koruyucu annelik	231.864	3	77.288	1.070	.364
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	9.528	3	3.176	.209	.890
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	281.183	3	93.728	1.878	.136
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	112.345	3	37.448	2.457	.066
	Sıkı disiplin	359.586	3	119.862	2.336	.076
Hata	Aşırı koruyucu annelik	9965.872	138	72.216		
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	2092.061	138	15.160		
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	6885.668	138	49.896		
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	2102.968	138	15.239		
	Sıkı disiplin	7079.783	138	51.303		
Toplam	Aşırı koruyucu annelik	213741.000	146			
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	121371.000	146			
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	98181.000	146			
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	22635.000	146			
	Sıkı disiplin	139287.000	146			

*p < 0.05, **p < 0.01

Tablo 7'de hafta içi ve hafta sonu ebeveynlerin iş ile ilgili konularda yazılı materyalleri okumaya ayırdıkları sürelerin Tutum Ölçeği alt boyutlarına göre MANOVA sonuçları gösterilmiştir. Buna göre, hafta içi Tutum Ölçeği Aşırı Koruyucu Annelik alt boyutunda (F=3.970, sd=1, p=.048), hafta sonu ise Aşırı Koruyucu Annelik ve Sıkı

Disiplin alt boyutlarına ait puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (sırasıyla; $F=5.759$, $sd=1$, $p=.018$; $F=9.786$, $sd=1$, $p=.002$). Bu doğrultuda ebeveynlerin işle ilgili yazılı materyalleri okumak için ayırdıkları süreler açısından hafta içi aşırı koruyucu annelik, hafta sonu ise buna ilaveten sıkı disiplin tutumlarını sergiledikleri bulunmuştur.

Tablo 7

Ebeveynlerin Hafta İçi ve Hafta Sonu İş İle İlgili Konularda Yazılı Materyalleri Okumaya Ayırdıkları Sürelerin Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre MANOVA Sonuçları

Alışkanlık	Tutum Ölçeği Alt Boyutları	Toplamların Karesi	df	Ortalamaların Karesi	F	p
Ebeveynlerin Hafta İçi İş İle İlgili Konularda Yazılı Materyalleri Okuma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	270.950	1	270.950	3.970	.048*
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	.121	1	.121	.008	.930
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	86.954	1	86.954	1.689	.196
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	10.110	1	10.110	.629	.429
	Sıkı disiplin	47.035	1	47.035	.861	.355
Ebeveynlerin Hafta Sonu İş İle İlgili Konularda Yazılı Materyalleri Okuma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	393.031	1	393.031	5.759	.018*
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	8.510	1	8.510	.548	.461
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	13.884	1	13.884	.270	.604
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	1.902	1	1.902	.118	.731
	Sıkı disiplin	534.758	1	534.758	9.786	.002**
Ebeveynlerin Hafta İçi ve Hafta Sonu İş İle İlgili Konularda Yazılı Materyalleri Okuma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	116.951	1	116.951	1.714	.193
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	2.947	1	2.947	.190	.664
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	31.234	1	31.234	.607	.437
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	12.188	1	12.188	.759	.385
	Sıkı disiplin	176.441	1	176.441	3.229	.075
Hata	Aşırı koruyucu annelik	9554.262	140	68.245		
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	2175.289	140	15.538		
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	7207.475	140	51.482		
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	2249.332	140	16.067		
	Sıkı disiplin	7650.196	140	54.644		
Toplam	Aşırı koruyucu annelik	210914.000	144			
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	119435.000	144			
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	97001.000	144			
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	22298.000	144			
	Sıkı disiplin	137127.000	144			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 8'e göre ebeveynlerin hafta içi ve hafta sonu eğlenceye yönelik bilgisayar aktivitelerine ayırdıkları sürelerin Tutum Ölçeği alt boyutları ile birlikte etkisinin anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, Demokratik Tutum-Eşitlik Tanıma alt boyutuna ait puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F=5.499$, $sd=2$, $p=.005$). Buna göre ebeveynler hem hafta içi hem de hafta sonu eğlenceye yönelik bilgisayar kullanımı açısından demokratik bir tutum sergilemektedirler.

Tablo 8

Ebeveynlerin Hafta İçi ve Hafta Sonu Eğlenceye Yönelik Bilgisayar Aktivitelerine Ayırdıkları Sürelerin Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre MANOVA Sonuçları

Alışkanlık	Tutum Ölçeği Alt Boyutları	Toplamların Karesi	df	Ortalamaların Karesi	F	p
Ebeveynlerin Hafta İçi Eğlenceye Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	.289	1	.289	.004	.950
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	7.871	1	7.871	.555	.458
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	1.714	1	1.714	.033	.856
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	.043	1	.043	.003	.958
	Sıkı disiplin	16.324	1	16.324	.274	.602
Ebeveynlerin Hafta Sonu Eğlenceye Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	213.747	2	106.873	1.477	.232
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	58.258	2	29.129	2.052	.132
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	12.438	2	6.219	.121	.886
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	3.129	2	1.564	.099	.906
	Sıkı disiplin	7.672	2	3.836	.064	.938
Ebeveynlerin Hafta İçi ve Hafta Sonu Eğlenceye Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	47.756	2	23.878	.330	.720
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	156.082	2	78.041	5.499	.005**
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	85.134	2	42.567	.826	.440
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	39.259	2	19.629	1.243	.292
	Sıkı disiplin	66.274	2	33.137	.556	.575
Hata	Aşırı koruyucu annelik	9915.060	137	72.373		
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	1944.451	137	14.193		
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	7063.515	137	51.559		
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	2163.847	137	15.795		
	Sıkı disiplin	8164.384	137	59.594		
Toplam	Aşırı koruyucu annelik	211516.000	143			
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	118511.000	143			
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	97458.000	143			
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	22392.000	143			
	Sıkı disiplin	136844.000	143			

**p<0.01

Tablo 9'da ebeveynlerin hafta içi ve hafta sonu iş ile ilgili bilgisayar aktivitelerine ayırdıkları sürelerin Tutum Ölçeği alt boyutları ile birlikte etkisi incelendiğinde, Demokratik Tutum-Eşitlik Tanıma alt boyutuna ait puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=5.391, sd=1, p=.022). Bunun yanı sıra tek tek ele alındığında

gerek hafta içi gerekse hafta sonu Tutum Ölçeği Aşırı Koruyucu Annelik ve Sıkı Disiplin alt boyutlarına ait puanlar arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (sırasıyla; $F=9.270$, $sd=1$, $p=.003$; $F=7.941$, $sd=1$, $p=.006$; $F=4.731$, $sd=1$, $p=.031$; $F=5.353$, $sd=1$, $p=.022$). Bu çerçevede hafta içi ve hafta sonu işle ilgili bilgisayar kullanımı açısından ebeveynlerin demokratik bir tutum sergiledikleri bulunmuştur.

Tablo 9

Ebeveynlerin Hafta İçi ve Hafta Sonu İş İle İlgili Bilgisayar Aktivitelerine Ayırdıkları Sürelerin Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre MANOVA Sonuçları

Alışkanlık	Tutum Ölçeği Alt Boyutları	Toplamların Karesi	df	Ortalamaların Karesi	F	p
Ebeveynlerin Hafta İçi İş İle İlgili Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	647.947	1	647.947	9.270	.003**
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	31.669	1	31.669	2.233	.137
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	144.960	1	144.960	3.015	.085
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	21.890	1	21.890	1.401	.239
	Sıkı disiplin	437.547	1	437.547	7.941	.006**
Ebeveynlerin Hafta Sonu İş İle İlgili Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	330.693	1	330.693	4.731	.031*
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	29.009	1	29.009	2.046	.155
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	151.428	1	151.428	3.150	.078
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	3.170	1	3.170	.203	.653
	Sıkı disiplin	294.947	1	294.947	5.353	.022*
Ebeveynlerin Hafta İçi ve Hafta Sonu İş İle İlgili Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	.718	1	.718	.010	.919
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	76.442	1	76.442	5.391	.022*
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	75.810	1	75.810	1.577	.211
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	3.991	1	3.991	.255	.614
	Sıkı disiplin	11.259	1	11.259	.204	.652
Hata	Aşırı koruyucu annelik	9506.399	136	69.900		
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	1928.467	136	14.180		
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	6538.692	136	48.079		
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	2124.514	136	15.621		
	Sıkı disiplin	7493.899	136	55.102		
Toplam	Aşırı koruyucu annelik	205042.000	140			
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	117125.000	140			
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	93345.000	140			
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	21330.000	140			
	Sıkı disiplin	132279.000	140			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 10'a göre hafta içi ve hafta sonu çocukların eğlenceye yönelik bilgisayar aktivitelerine ayırdıkları sürelerin Tutum Ölçeği alt boyutları ile birlikte etkisinin anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, Aşırı Koruyucu Annelik ve Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme alt boyutlarına ait puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (sırasıyla; $F=6.214$, $sd=1$, $p=.014$; $F=4.679$, $sd=1$, $p=.032$). Tek tek ele alındığında hafta içi Tutum Ölçeği Evlilik Çatışması alt boyutunda anlamlılığa yakın ($F=3.775$, $sd=1$, $p=.054$), hafta sonu ise Aşırı Koruyucu Annelik alt boyutuna ($F=4.510$, $sd=1$, $p=.035$) ait puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu

bulguya göre; hafta içi ve hafta sonu eğlence amaçlı bilgisayar kullanan çocuklara yönelik olarak ebeveynleri aşırı koruyucu ve ev kadınlığı rolünü reddedici bir tutum sergilemektedirler.

Tablo 10

Çocukların Hafta İçi ve Hafta Sonu Eğlenceye Yönelik Bilgisayar Aktivitelerine Ayırdıkları Sürelerin Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre MANOVA Sonuçları

Alışkanlık	Tutum Ölçeği Alt Boyutları	Toplamların Karesi	df	Ortalamaların Karesi	F	p
Çocukların Hafta İçi Eğlenceye Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	103.761	1	103.761	1.490	.224
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	1.886	1	1.886	.106	.745
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	96.585	1	96.585	1.894	.171
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	58.286	1	58.286	3.775	.054*
	Sıkı disiplin	57.092	1	57.092	.950	.331
Çocukların Hafta Sonu Eğlenceye Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	313.972	1	313.972	4.510	.035*
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	2.387	1	2.387	.134	.714
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	29.179	1	29.179	.572	.451
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	14.014	1	14.014	.908	.342
	Sıkı disiplin	29.092	1	29.092	.484	.488
Çocukların Hafta İçi ve Hafta Sonu Eğlenceye Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	432.603	1	432.603	6.214	.014*
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	9.297	1	9.297	.524	.470
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	238.629	1	238.629	4.679	.032*
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	1.926	1	1.926	.125	.725
	Sıkı disiplin	117.978	1	117.978	1.964	.163
Hata	Aşırı koruyucu annelik	9677.200	139	69.620		
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	2467.674	139	17.753		
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	7088.873	139	50.999		
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	2146.242	139	15.441		
	Sıkı disiplin	8350.276	139	60.074		
Toplam	Aşırı koruyucu annelik	212751.000	143			
	Demokratik tutum-eşitlik tanıma	117978.000	143			
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	96210.000	143			
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	22385.000	143			
	Sıkı disiplin	136528.000	143			

*p <0.05

Çocukların hafta içi ve hafta sonu eğitime yönelik bilgisayar aktivitelerine ayırdıkları sürelerin Tutum Ölçeği alt boyutlarına göre MANOVA sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir. Buna göre, sadece hafta sonu Tutum Ölçeği Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (F=4.496, sd=1, p=.036).

Tablo 11

Çocukların Hafta İçi ve Hafta Sonu Eğitime Yönelik Bilgisayar Aktivitelerine Ayırdıkları Sürelerin Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre MANOVA Sonuçları

Alışkanlık	Tutum Ölçeği Alt Boyutları	Toplamların Karesi	df	Ortalamaların Karesi	F	p
Çocukların Hafta İçi Eğitime Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	17.507	1	17.507	.240	.625
	Demokratik tutum-eşitlik tanırma	4.175	1	4.175	.238	.627
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	1.328	1	1.328	.026	.873
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	1.447	1	1.447	.086	.769
	Sıkı disiplin	26.568	1	26.568	.444	.506
Çocukların Hafta Sonu Eğitime Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	17.507	1	17.507	.240	.625
	Demokratik tutum-eşitlik tanırma	7.446	1	7.446	.424	.516
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	232.304	1	232.304	4.496	.036*
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	3.914	1	3.914	.234	.629
	Sıkı disiplin	28.077	1	28.077	.469	.494
Çocukların Hafta İçi ve Hafta Sonu Eğitime Yönelik Bilgisayar Kullanma Süreleri	Aşırı koruyucu annelik	120.239	1	120.239	1.648	.201
	Demokratik tutum-eşitlik tanırma	23.484	1	23.484	1.336	.250
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	163.459	1	163.459	3.164	.077
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	8.674	1	8.674	.518	.473
	Sıkı disiplin	51.835	1	51.835	.867	.354
Hata	Aşırı koruyucu annelik	10215.302	140	72.966		
	Demokratik tutum-eşitlik tanırma	2461.106	140	17.579		
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	7233.148	140	51.665		
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	2343.392	140	16.739		
	Sıkı disiplin	8374.892	140	59.821		
Toplam	Aşırı koruyucu annelik	211704.000	144			
	Demokratik tutum-eşitlik tanırma	118939.000	144			
	Ev kadınlığı rolünü reddetme	97047.000	144			
	Evlilik çatışması-geçimsizlik	22351.000	144			
	Sıkı disiplin	136364.000	144			

*p <0.05

4. Tartışma

Bu çalışma okul öncesi dönem çocuklarının ve ebeveynlerinin yazılı materyal okuma, televizyon izleme ve bilgisayar kullanma alışkanlıkları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki farklılıklarını incelemeye yöneliktir. Elde edilen bulgular lise mezunu ebeveynlerin yüksekokul/üniversite mezunu ebeveynlere göre daha fazla aşırı koruyucu annelik ve sıkı disiplin tutumlarını sergiledikleri yönündedir. Bu sonuçlar ülkemizde yapılan diğer araştırma bulgularını desteklemektedir (Şanlı ve Öztürk, 2012; Ayyıldız, 2005; Özyürek ve Şahin, 2005; Ömeroğlu, 1996; Mızrakçı, 1994). Araştırma bulguları annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarından uzaklaştıklarını göstermektedir. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (1993) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada anne eğitim düzeyinin düşük olduğu durumlarda çocuk eğitiminde sıkı disiplinin çok gerekli olduğu görüşünün güçlendiği belirlenmiştir.

Yapılan bir araştırmada eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarını kontrol etmeye ve disipline fazla önem vermedikleri bulunmuştur (Tudge, Hogan, Snezhkova, Kulakova & Etz, 2000). Von Der Lippe (1999), eğitim düzeyi yüksek annelerin geleneksel tutumları fazla benimsemediklerini saptamış, Rafferty ve Griffin (2010)'in araştırmasında da düşük eğitim düzeyine sahip annelerin pozitif ebeveynlik davranışlarını daha az sergiledikleri bulunmuştur. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler kendilerini otorite olarak görmemekte, çocuk yetiştirmede kendi kurallarını uygulamamaktadır. Yüksekokul/üniversite mezunu ebeveynlerin kendi yaşam kaliteleri açısından daha özgür düşünceye ve bağımsız hareket etme becerisine sahip, özgüveni gelişmiş bireyler olarak hayata daha farklı bakabildikleri, bu durumun da kendi çocuklarına gösterdikleri tutumları olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Eğitim seviyesinin düşmesiyle birlikte çocuğa gösterilen tutumun daha baskıcı, daha kontrollü ve daha müdahaleci olabileceği düşüncesi, çocuğun eğitiminde bağımlılık ve sıkı disiplin yönünde yansımaları yol açabilmektedir.

Ebeveynlerin bir işte çalışıyor olup olmamaları ve gelir düzeyleri çocuğa yönelik tutumlarında etkili bulunmamıştır. Ancak çocuğun cinsiyeti, gösterilen tutumlar üzerinde etkili olmuş, kız çocuklarına sahip ebeveynlerin, erkek çocuğa sahip ebeveynlere göre ev kadınlığı rolünü daha fazla reddedici tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Bu sonuç Haktanır, Baran ve Alisinanoğlu (1998)'nin araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. 3-6 yaş, çocukların ebeveynleriyle özdeşim kurmaları ve cinsiyet rollerini öğrenmeleri açısından önemli bir dönemdir (Can, 2008; Senemoğlu, 2005; San Bayhan & Artan, 2004; Yörükoğlu, 2004). Bu dönemdeki kız çocuğuna sahip ebeveynlerin, özellikle annelerin, Türk kültüründe kadımdan beklenen ve toplumsal cinsiyet rollerine atfedilen davranışlardan dolayı yaşamış olabilecekleri güçlükleri (Günay & Bener, 2011; Dökmen, 2010) kızlarının model almamaları için ev kadınlığı rolünü reddedici yönde bir tutum sergiledikleri düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, ebeveynlerin aşırı koruyucu annelik tutumunu ilk çocuklarından çok ikinci çocuklarına karşı sergilediklerini göstermektedir. Bu açıdan Özyürek ve Tezel Şahin (2005) ile Şendoğdu (2000)'in yaptığı çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. İlk çocuğun yetiştirilmesinde genellikle ebeveynler kendi anne-babalarının deneyimlerinden yararlanmakta ve ikinci çocuklarını yetiştirirken de birincide tecrübesiz oldukları konularla ilgili çeşitli güçlükler yaşayabilmektedirler (Yörükoğlu, 2004). Buna karşın ikinci çocuğun yetiştirilmesinde ilk çocukta yaşanan sıkıntıları tekrarlamamak adına daha fazla müdahaleci ve aşırı kontrollü davranabilmektedirler. Anne ve babaların yaşlarının, bilgi ve tecrübelerinin, ikinci çocuğa gösterdikleri ilginin artması ile birlikte bu çocuklar üzerindeki beklentilerinin gerçekleşmesi isteği daha katı ve sert tutumların benimsenmesine, diğer taraftan da ilk çocuğa yönelik daha az koruyucu bir tutumun sergilenmesine neden olabilmektedir (Özyürek & Tezel Şahin, 2005).

Ebeveynlerin evlerine aldıkları yazılı materyaller ile ilgili bulgular, ailelerin yarıya yakın oranının (%44.4) okumaya, haber almaya, yenilikleri ve dünyadaki gelişmeleri takip etmeye, kültürel açıdan zenginleşmeye dolayısıyla kişisel gelişime fazla önem vermediklerini göstermektedir. Okuma alışkanlığı düzeyinin düşük olması bilgiye ve kültüre erişme yollarının yaygınlığıyla ilişkilidir. İnsani gelişme ve kültürel kalkınmanın ihmal edildiği toplumumuzda değer üretmek yerine, hazır kültür kalıplarını tüketme alışkanlığı zihniyet tembelliğine yol açmıştır. Buna bağlı olarak, kültürel yoğunluğun azalması süreci de hızlandırmıştır. Bu durum ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik şartlar ile sosyo-kültürel özellikler düşünüldüğünde şaşırtıcı değildir (Şirin, 2006). Diğer yarısı ise aldıkları yazılı materyallerde haber içerikli yazılarla daha fazla ilgilendiklerini vurgulamakta, bu da okuma amaçlı olmayıp sadece haberleri takip etmek için yapıldığına işaret etmektedir.

Anne-babaların okuma alışkanlıklarına yönelik bilgilere göre ebeveynlerin yarısı okuma alışkanlığının kendilerine ebeveynleri tarafından kazandırıldığını belirtmekte, buna karşın çocuklarıyla birlikte kitap gibi yazılı materyal okumaya zaman ayıramadıklarını görülmektedir. Bu durum ebeveynlerin çocuklarına karşı olumlu bir rol modeli olamamalarını ortaya çıkarabilmektedir. İş yoğunluğunu kitap okuyamama nedeni olarak belirten aileler, hafta içi ve hafta sonu evlerinde de iş dışı konularla ilgili yazılı materyalleri okumaya zaman ayıramamakta, işle ilgili yazılı materyallerle daha fazla ilgilenmektedirler. Bu kişilerin aşırı kontrollü, müdahaleci, çocuklarından başarılı ve kendilerine bağımlı olmalarını isteyen, disipline inanan bireyler oldukları, mükemmeliyetçi bir kişilik yönünde tutum sergiledikleri, bu açıdan ileriki çalışmalarda ebeveynlerin kişilik yapılarının da araştırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Ailelerin yarısı kitap okumanın sosyal-duygusal ve kişilik gelişimleri yönünden önemli katkılar sağladığını düşünmekte, yarıya yakın bir kısmı da zihinsel ve dil gelişimleri açısından yararlı olduğunu belirtmektedirler. Elde edilen bulgular da bu açıdan literatürü destekler niteliktedir. Yapılan çalışmalarda çocuğun kendini daha düzgün bir şekilde ifade edebilmesine fayda sağlayan okumanın, onun hayal gücünü, yaratıcılığını, soyut düşünme ile zihinsel ve motor becerilerini destekleyen bir alışkanlık olduğu belirtilmektedir (Çakmak & Yılmaz, 2009; Aksaçlıoğlu & Yılmaz, 2007; Alpöge, 2003; Yılmaz, 1998). Okul öncesi dönemde çocuklar çevrelerindeki her şeyi görerek öğrenmekte ve çocukların karşısındaki belirleyici model anne ve babaları olmaktadır. Çocukların okuma alışkanlığını kazanacakları ortamla ilgili yapılan çalışmalar, bu beceriyi kazanacakları ilk ortamın ev ortamı olduğunu ve bu beceriye yönelik ilk etkileşimin anne, baba ve kardeşlerle kurulduğunu vurgulamaktadır (Çakmak & Yılmaz, 2009; Parlakyıldız & Yıldızbaş, 2004). Genellikle okul öncesi dönem çocuklarının çevreyi tanımalarında ve öğrenmelerinde ebeveynler temel bilgi kaynaklarıdır. Ailelerin çocuklarına zaman ayırarak beraber gerçekleştirdikleri okuma alışkanlığına yönelik etkinlikler çocukların bu alışkanlığı kazanmasında etkili olan bir husustur. Bu konu dikkate alındığında ebeveynlerin okumayı düşündükleri kitabı, hakkında okudukları bir yazı rehberliğinde ve/veya kitapçada görüp beğenerek seçmeleri, bu konuda rehberliğe ihtiyaç duyduklarını göstermekte, çocuklarına aldıkları kitaplar için de aynı uygulamayı yaptıklarını düşündürmektedir.

Bulgular ışığında ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte hafta içi ve hafta sonu televizyon izlemeye ayırdıkları süreler ile gösterilen tutumlar arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Diğer taraftan ebeveynler, çocuklarının TV izlemelerine karşı hafta içi sıkı disiplin, hafta sonu ise buna ilaveten aşırı koruyucu tutum sergilemektedirler. Gerek ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte gerekse çocukların tek başlarına televizyon izleme süreleriyle ilgili tutumları; sıkı disipline inanma, müdahaleci olma, çocuğun çalışkan ve bağımlı olmasını isteme, annenin fedakârlığı ve çocuğun bunu anlaması gerekliliğine inanma biçimindedir. Yapılan bir araştırmada elde edilen bulgular hafta içi ve sonu olarak ayrı değerlendirilmiş, çocukların yarısından fazlasının televizyon karşısında her gün iki saat veya daha fazla zaman geçirdikleri görülmüştür. Bu durum ise televizyonun olumsuz etkilerine çocukların uzun süre maruz kalabileceklerini, doğru ve yeterli bir rehberliğin yapılmaması durumunda bazı olumsuz sonuçlarla karşılaşabileceğini göstermektedir (Arslan, 2010). Dolayısıyla ebeveynlerin çocuklarına duydukları aşırı sevgi, onlara zarar geleceği korkusu ile çocuklarının TV izleme süreleri üzerinde denetim kurmalarına neden olabilir. Bu açıdan ebeveynlerin çocuklarıyla beraber oluşturacakları ev kuralları ve bu kurallara her bir aile ferdinin uyması gerektiğine yönelik yapılacak küçük konuşmalar önem arz edebilir.

Bunun yanı sıra bulgularda ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte hafta sonu TV izleme süresi açısından tutum ölçeği ev kadınlığı rolünü reddetme ve evlilik çatışması alt boyutlarında da farklılık bulunmuştur. Literatüre göre çocuk bakımı annenin görevi olarak bilinmekte, baba ise evin ekonomik gereksinimlerini karşılayan kişi sorumluluğunu üstlenmektedir (Evans, 1997). Günümüzde aile yapısının, yaşam ve çalışma koşullarının değişmesiyle, geleneksel olarak küçük çocuklarının bakımı ile tek başına uğraşan kişinin anne olmadığı, birçok annenin ekonomik şartlar gereği çalışma zorunluluğunun bulunduğu ve bu nedenle çocuk bakım sorumluluğunun eşler arasında paylaşılması gerçeği ortaya çıkmıştır (Tezel Şahin, & Özyürek, 2008; Myers, 1996). Ancak bulgular da ülkemizde çocuk yetiştirme sorumluluğunun anneler üzerine yüklendiğini açıkça göstermektedir. Günümüzde çalışma hayatına giren anneler evdeki sorumluluklarının yanı sıra çocuklarının yetiştirilmesinde de ön planda yer almaktadırlar. Bu da çoğu zaman annelerin eşleriyle aralarında sürtüşme yaşamalarına, kendilerini rahatlatmak ve kısa bir süre bile olsa çocuklarından uzaklaşmak adına onları teknolojik araçlara yönlendirmelerine neden olabilmektedir. Aşırı koruyucu annelik tutumu düşünüldüğünde ebeveynler çocuklarını televizyona yönlendirerek kontrol altında tutmakta bu da çocuk üzerinde olumlu ve/veya olumsuz bazı sonuçlara yol açmaktadır. Televizyon izlemek çocuğun çevresiyle olan psiko-sosyal etkileşimini sınırlandırmakta (Öztürk & Karayağız, 2007; Sevinç, 2005), motor gelişimine ket vurmakta (Bagley, Salmon, & Crawford, 2006), obesiteye yol açmakta buna karşın dil ve bilişsel gelişimlerine de olumlu yönden katkı sağlamaktadır (Lobstein & Dibb, 2005; Chen & Kennedy, 2005; Li & Atkins, 2004; Kennedy, Strzempko, Danford & Kools, 2002).

Hafta içi ve hafta sonu kitap okuma ve televizyon seyretme sürelerinin ebeveyn tutumları ile birlikte etkisi belirlenmezken, sadece bilgisayar kullanma alışkanlıkları açısından demokratik tutum sergilemeleri önemli bir bulgudur. Anne-babanın demokratik tutum sergilemesi çocukların yeteneğini kullanma, yaratıcılık, işbirliği gibi çok boyutlu gelişimlerinde katkı sağlamaktadır (Karadeniz, 1994). Ebeveynlerin hafta içi ve hafta sonu eğlenceye yönelik bilgisayar kullanma sürelerinin ebeveyn tutumları ile birlikte etkisi incelendiğinde demokratik tutum sergileyen ebeveynlerde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Aynı şekilde iş ile ilgili bilgisayar kullanma sürelerinin ebeveyn tutumları ile birlikte etkisine bakıldığında da, demokratik tutum sergileyenler ön plandayken, gerek hafta içi gerekse hafta sonu iş ile ilgili faaliyetlerde ebeveynlerin bilgisayar kullanma süreleri göz önüne alındığında aşırı kontrollü, müdahaleci, çocuğun çalışkan ve bağımlı olmasını isteyen, sıkı disipline ve anne-babanın kesin hâkimiyetine inanan, çocuğu zorlayan ebeveyn tutumları dikkati çekmektedir.

Ebeveynler, çocukların hafta içi ve hafta sonu eğlenceye yönelik bilgisayar kullanma süreleriyle ilgili olarak aşırı kontrollü, müdahaleci, çocuğun çalışkan ve bağımlı olmasını isteyen, ev kadınlığı rolünü reddeden, sinirli, çocukla uzun süre yalnız kalmaktan hoşlanmayan bir tutum sergilemektedirler. Hafta içi çocuğunun eğlenceye yönelik bilgisayar kullanmasına izin veren ebeveynler, evlilik çatışması yaşayan, özellikle eşinin çocuk yetiştirmedeki rolünün eksikliğinden yakıman bireylerdir. Hafta sonu ise aşırı koruyucu annelik belirgindir. Çocukların sadece hafta sonu eğitime yönelik bilgisayar aktivitelerine ayırdıkları sürelerin ebeveyn tutumları ile birlikte etkisine bakıldığında ev kadınlığı rolünü reddedici yönde bir tutum sergiledikleri söylenebilir. Bu bulgular ışığında çocuğa eşit haklar tanıyan, fikirlerini açıkça belirtmesini isteyen ve destekleyen, arkadaşlık ederek birçok konuyu paylaşma eğiliminde olan ebeveynlerin çocuklarında eğlenceye yönelik bilgisayar kullanımının daha kontrollü ve müdahaleci olması, çocukla uzun süre bir arada kalmaktan hoşlanmayan, ev kadınlığını tercih etmeyen ve sinirli tavırlar sergileyen ebeveyn tutumlarıyla çelişse de ülkemizin gerçeğini yansıtmaktadır. Ebeveynlerin koruma-kollama mekanizmaları daha ağır basmakta, bu nedenle çocuklarının gelişimlerine uygun olmayacağını düşündükleri hemen hemen her konuda müdahale etmekten ve üstlerinde baskı kurmaktan genellikle çekinmemektedirler. Daha önce de belirtildiği gibi ekonomik şartlar gereği çalışma hayatına giren annelerin çocuklarıyla arkadaşlık etmeyi önemsemelerine rağmen kısa bir süre de olsa kendileri ile baş başa kalmayı tercih etmeleri, çocukların teknoloji ile zaman geçirmelerini desteklemekte ancak yine de ebeveynler müdahaleci rolünü sürdürebilmektedirler (Tezel Şahin, & Özyürek, 2008; Myers, 1996).

Bu çalışmada özel kreş ve gündüz bakım evi ile ilköğretim okulunun anasınıfına devam eden çocukların sayısının az olması bir sınırlılıktır. İleriki çalışmalarda örneklem sayısının artırılarak ve anne-babaların tek tek çocuğa yönelik tutumları incelenerek karşılaştırmaların yapılmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir. Bulgular ışığında ebeveynlerin çocuklarını dış kontrol odaklı kişiler olarak yetiştirmeleri doğrultusunda tutumlar sergiledikleri söylenebilir. Çocukların özellikle psiko-sosyal gelişimlerini desteklemek amacıyla, anne-babaların çocuklarının iç kontrol odaklı kişiler olarak yetişmeleri yönünde tutumlar sergilemeleri için ebeveyn eğitimleri verilmesi önerilebilir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin çocuklarını okumaya özendirilmeleri için iyi bir rol modeli olmaları ve onlarla birlikte eğitime yönelik bilgisayar kullanmaları yönünde bilinçlendirilmeleri de önemlidir.

Kaynakça

- Akkoyunlu, B. & Tuğrul, B. (2002). Okulöncesi çocukların ev yaşantısındaki teknolojik etkileşimlerinin bilgisayar okuryazarlığı becerileri üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 12-21.
- Aksaçlıoğlu, A. G. & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği* 21 (1), 3-28.
- Aktaş Arnas, Y. (2005). 3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(4), Article 9. ISSN: 1303-6521.
- Alpöge, G. (2003). Okul öncesinde çocuklara kitap okumanın ve masal anlatmanın önemi. M. Sevinç, (Ed.), *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* içinde (190-196). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Arslan, Ş. (2010). *Televizyon reklamlarının okul öncesi dönem çocuklarının tüketici davranışlarına etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Bagley, S., Salmon, J. & Crawford, D. (2006). Family structure and children's television viewing and physical activity. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 38(5), 910-918.
- Baker, L., Deborah, S. & Kirsten, M. (1997). Home and family influences on motivations for reading. *Educational Psychologist*, 32, 69-82.
- Bus A. G. & van IJzendoorn, M. H. (1995). Mothers reading to their 3 year olds: The role of mother-child attachment security in becoming literate. *Reading Research Quarterly*, 30, 998-1015.
- Can, G. (2008). Kişilik gelişimi. B. Yeşilyaprak, (Ed.), *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim* içinde (118-147). Ankara: Pegem Akademi.
- Cesur, S. & Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: Çocukların TV programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www.e-sosder.com6(19), 106-125.
- Chen J. L. & Kennedy C. (2005). Cultural variations in children's coping behaviour, TV viewing time, and family functioning. *International Nursing Review*, 52, 186-195.
- Çakmak, T. & Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği. *Türk Kütüphaneciliği* 23 (3), 489-509.
- Dimitri, A. C., Beth, E. E., Frederick P. R. & Frederick, J. Z. (2004). Television, video and computer game usage in children under 11 years of age. *The Journal of Pediatrics*, 145(5), 657-661.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar* (1.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Durmuş, A. & Kaya, S. (2008). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar kullanım alışkanlıkları ile velilerin bilgisayar kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı Bildiriler Kitabı* içinde (ss. 121-126). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Evans, C. (1997). "Turkish fathers' attitudes to and involvement in their fathering role: A low socio economic sample". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fletcher, K.L. & Reese, E. (2005). Picture book reading with young children: A conceptual framework. *Developmental Review*, 25, 64-103.
- Gordon, T. (2014). *Etikili anne-baba eğitimi* (10. Baskı). İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Günel, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Günay, G. & Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.
- Haktanır, G. (2002). Çocuklarımız ve biz. *A.Ü. Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu Kardelen Dergisi*, 4(4), 3-6.
- Haktanır, G., Baran, G. & Alisinanoğlu, F. (1998). Çalışan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 22(109), 27-31.
- Karadeniz, A. (1994). "Lise son sınıf öğrencileri üzerinde demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarıyla çeşitli mesleki değerler arasındaki ilişkinin incelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Kennedy C. M., Strzempko F., Danford C. & Kools, S. (2002). Children's perceptions of TV and health behavior effects. *Journal of Nursing Scholarship, Third Quarter*, 289-294.
- Kirsten, K. D., Lori, A. F. & Leann, L. B. (2005). Links between parents' and girls' television viewing behaviors: A longitudinal examination. *The Journal of Pediatrics*, 147(4), 436-442.
- Le Compte G., Le Compte, A., Özer A. (1978). Üç sosyoekonomik düzeyde Ankaralı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: Bir ölçek uyarlaması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 1: 5-8.
- Li, X. & Atkins, M. S. (2004). Early childhood computer experience and cognitive and motor development. *Pediatrics*, 113(6), 1715-1722.
- Lobstein T. & Dibb, S. (2005). Evidence of a possible link between obesogenic food advertising and child overweight. *Obesity Reviews*, 6, 203-208.
- Magnuson, K., Lahaie, C. & Waldfogel, J. (2006). Preschool and school readiness of children of immigrants. *Social Science Quarterly*, 87(5), 1241-1262.
- Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştirilme tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Myers, R. (1996). *Hayatta kalan on iki, erken çocukluk eğitimi programlarının güçlendirilmesi* (Çev: R. Ağış Bakay, E. Ünlü). İstanbul: AÇEV, Yayın No:5.
- Namy, L. L., Acredolo, L. & Goodwin, S. (2000). Verbal labels and gestural routines in parental communication with young children. *Journal of Nonverbal Behavior*, 24, 63-79.
- Ömeroğlu, F. (1996). *Okul öncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları (Anne tutumlarının demografik bilgilere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bir araştırma)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öner, N. (1997). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testler* (3. Basım). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 538-542.
- Öztürk, C. & Karayağız, G. (2007). Çocuk ve televizyon. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 10(2), 81-85.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *GÜ. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Parlakıyıldız, B. & Yıldızbaş, F. (2004, 6-9 Temmuz). Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına yönelik uygulamalarının ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*'nda sunulan bildiri. 19 Mart 2016 tarihinde <http://www.pegema.net/dosya/dokuman/425.pdf> adresinden erişildi.
- Rafferty, Y. & Griffin, K. W. (2010). Parenting behaviours among low-income mothers of preschool age children in the USA: implications for parenting programmes. *International Journal of Early Years Education*, 18(2), 143-157.
- San Bayhan, P. & Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Sarı, E. (2007). “Anasınıfına devam eden 5-6 yaş çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sevinç, M. (2005). Evrensel ve yerel değerlerin eğitime yansımaları. A. U. Mehmedoğlu ve Y. Mehmedoğlu, (Eds.), *Küreselleşme, ahlak ve değerler içinde* (25 s.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Şanlı, D. & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- Şendoğdu, M. C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne-babalarını algulamaları ile anne-babaların kendi tutumlarını algulamaları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şirin, M. R. (14 Eylül 2006) Okumayan Türkiye ve çocuklar. *Radikal Gazetesi*. 19 Mart 2016, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=198681>
- T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (1993). *Ailede çocuk eğitimi araştırması: Aralık 1992-Aralık 1993*. Ankara: AAK, Yayın No.84.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Aile ve Toplum*, 6(22), 30-39.
- Tezel Şahin, F. & Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Tudge, J., Hogan, D., Snezhkova, I., Kulakova, N. & Etz, K. (2000). Parent’s child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9, 105-121.
- Von Der Lippe, A. (1999). The impact of maternal schooling and occupation on child-rearing attitudes and behaviors in low income neighborhoods in Cairo, Egypt. *International Journal of Behavioral Development*, 23 (3): 703-729.
- Whirter, M. J. & Acar, V. N., (2000). *Ergen ve çocukla iletişim*. Ankara: Us-A Yayıncılık.
- Yalçın, S. S., Tuğrul, B., Nacar, N., Tuncer, M. & Yurdakök, K. (2002). Factors that effect viewing time in preschool and primary school children. *Pediatrics International*, 44(6), 622-627.
- Yalçın, F. & Türnüklü, A. (2011). Algılanan ana-baba davranışları ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 717-735.
- Yavuzer, H. (1990). *Yaygın anne baba tutumları “Ana-baba okulu”*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Ana-baba ve çocuk* (19.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2015a). *Çocuk psikolojisi* (38.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2015b). *Çocuğu tanımak ve anlamak* (13.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, B. (1998). Okuma alışkanlığı sorunu, bir enstitü örneği ve Türkiye için öneriler. *Türk Kütüphaneciliği*, 12(3), 244-251.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.